

Vredništvo:

na Travniku št. 277. I. nadst. (ono skrbi tudi za razpošiljanje listov).

Prejemalec mora plačati vsako leto okoli 10 kr. za vsako leto v slovenskem jeziku.

Plača se za vsako natlačeno vrsto 5 kr., če se odtisnilo samo enkrat, 10 kr., če dvakrat, 20 kr., če trikrat, 30 kr. a. v. — Povrh tega še vsak krat 30 kr. za štampelj.

DOMOVINA.

LIST

posebno za primorsko-deželne, pa tudi sploh slovenske zadeve.

Izahaja vsak petek.

Naročnina s poštnino vrednostna za celo leto 2 gold., za pol leta 1 gold.

Naročilna pisma in reklamacije naj se pošljejo vredništvu.

Posamni listi se prodajajo v Gorici pri bukvarji g. Šoharji na Travniku po 4 soldo.

STAROGLEJSKI OBRED.

ali

„Ritus Patriarchinus“

(Sp. vrednik. — Dalja. — Glej list 5.)

V mnogovrstnih zbirkah starih in novejših liturgikarjev nahaja se marsikaj, kar ni le samo na sebi in v zgodovinskem ali starinosloveskem oziru mikavno, temuč tudi neobhodno potrebno vsakemu, kdor hoče organizem in duha naših sedanjih bogočastnih obredov razumeti. — Jedro vsega našega bogočastja je sveta daritev. Daritev se ve da ne more se spreminjati, če si mislimo bistvo njeno, saj še celo glavne njene oblike so ostale vsikdar nespremenjene. To pa je naravno, da se je vse, kar se liče manj važnih obredov pri opravljanju ali obhajanju preajetega tega dejanja, po raznih krajih in ljudstvih spreminjalo in da so se nebitvene šege celo v istem kraju s časom spremenzile, to je, se od znotraj, iz samih sebe razvile in razvezle. —

Liturgije (t. j. obredi, kako se sveta daritev opravlja), katerih mnogo imamo, razdeljujejo se po prvotni svoji domačiji, to je, po kraji kjer so se narpopred vedile in službi Božji podlaga bile, na dvoje glavnih vrst, katerih ena jutrove, druga zahodne obsega. Da se pa tako delijo in imenujejo, to ne izvira le od tod, da se une na jutrovem, te pa v zahodnih deželah navadne bile, vzrok tej radelitvi ni tedaj le zunan, ampak vzrok moramo globokeje iskati, v tem namreč, da so jutrovi bogočastna opravila od celó druge plati gledali, se jih drugače mislili, kot pa zahodniki.

Ker naslednji pregled starih liturgij zgolj ta namen ima, da nezvedencem pomaga pojasnovati obred staroglejski, ki ga imamo opisovati, bomo tu le bolj znane liturgije navajali; v podrobno razlaganje vseh sem spadajočih reči se ne moremo spuščati.

Jutrove liturgija. Na jutrovem se je žali Bog vse preveč liturgij zaplodilo; — samo pri krivoverskih Monophysitih naletimo na kakih 50. — Nar znamenitejšo vzhodne liturgije pa so: 1.) *Liturgija sv. Jakopa ali jerusalemske cerkve.* To je nar starejši in prvotni bogoslužni red cerkve jerusalemske; ohranil se nam je v grškem jeziku. Ta liturgija sv. Jakopa velja nam lahko za predpodobo ali glavni obris vseh znanih liturgij vzhodnih. Kar se tiče tega, ali jo je res sv. Jakop mlajši, škof jerusalemski, čigar ime nosi, uredil, ali ne, bodi tu opomnjeno, — in to velja tudi o drugih liturgijah, — da veljava kako liturgije ni odvisna od tega, da jo je vredil za gotovo tisti imenitni mož, kteremu se prilastuje, ampak od tega, da jo je kaka cerkev res za svojo imela, da je bila za dobro in veljavno priznana, in da je bila javno v navadi. — 2.) *Liturgija antiohijska,*

ktera je jerusalemska, pa predelana, in sicer v sirskem jeziku za Sirco. — 3.) *Liturgija sv. Marka,* ali cerkve *aleksandrijske.* Ta obred je, kakor se zdi, stari, v Egiptu že pred 4. vesoljnim cerkv. zborom kalcedonskim (451) vpeljani; t. j. že pred razcepljenjem egiptovskih kristjanov v Melhite (cesarske) in Monophysite (ki se navadno Jakobitje ali Kopti imenujejo). Pravoverni Melhitje so ga tudi po ločenju obdržali, dokler ga ni spodrinila v 12. stoletju liturgija carigrajska. Kopti imajo 3 za rabo pripuščenih liturgij. Ob navadnih nedeljah in delavnih rabi jim liturgija sv. Basilija, o praznikih Gospodovih in družih viših godovih liturgija sv. Gregorja bogoslovca; za postni čas pa in za sveti božični večer velja liturgija sv. Cirila.

Druge liturgije se ne smejo rabiti pod kaznijo izobčenja. Melhiti so opravljali službo božjo v grškem jeziku; krivoverni Monophysiti pa so sprejeli koptovski navadni jezik. Od kar je bila pa, potem ko so bili prihuli sem Arabci, njih arabščina gospodujoči jezik postala, moral se je v liturgijskih knjigah izvornemu koptovskemu tekstu pridjati še arabski prevod. — Iz Egipta je prišel z vero vred ta bogoslužni red tudi v Abisinijo. Abisinijskih liturgij razločujejo kakih 10-12. Ponarejene so vse po koptovski svet. Basilija. — 4.) *Bizantinski liturgiji,* ali obreda *carigrajske cerkve.* To ste že skoz 13 stoletij navadni liturgiji sv. Basilija in sv. Janeza Zlatoustu, h kterima spada tudi še liturgija *predposvečevanih darov.* a.) *Liturgija sv. Basilija.* Zložil jo je za gotovo Basili, imenitni škof cesarejski (v Kapadociji), toda je bila pozneje večkrat predelana.

Po Bazilijevem obredu se opravlja služba božja: ob vseh nedeljah v postu, razun oljčnice (cvetne), na veliki četrtak, veliko saboto, na vigilijo (tisti dan pred) Božično, Razglašenja Gospodovega in na sv. Basilija god (na novo leto po grškem koledarju). b.) *Liturgija sv. Janeza Krizostoma* rabi za vse druge dni v letu, razun zgoraj izvetih. Prav za prav ni ona kot Basiljeva liturgija okrajšana. Kako staroverci ta svoj obred cenijo, pošname se iz besedi Andreja Nikolajeviča (listi o bogočastju jutrove cerkve), kateri trdi, da je „služba božja po njej nar viši človeštvu mogočo stopinjo popolnosti dosegla“. Sicer pa je težko razsoditi, kateri izmed mnogih prepisov carigrajske liturgije da je prav lastina sv. Janeza Zlatoustu. Red obeh teh liturgij carigrajskih je podoben redu liturgije sv. Jakopa. Liturgijo carigrajsko sta prestavila Aposteljna slovanska sv. Ciril in Metod v staroslovenski jezik ter nar popred v Panoniji (sedanjem Ogerskem) in na Moravskem vpeljala. Nar večja čast se ji je pa izkazala s tim, da se je na Ruskem vdomačila. Do današnjega dne rabi še smirej zedinjenim in nezedinjenim Grko-Slovanom. — 5.) Nestorijani, kterih zibel je v Siriji, imajo 3 liturgij: a.) *Liturgijo sv. Aposteljnov* (brž ko ne po sv. Apost.

Tadeju zložena; prišla iz Mezopotamije); b.) liturgija Teodora mopsvestanskega „Razlagavca“; rabi od 1. adventne do svetne nedelje in, kakor se zdi, samo ob nedeljah; c.) Nestorjeva liturgija; opravlja se po njej služba božja samo pet dni v letu. Jezik nestorjanskega obreda je povsod sirski. — b.) Armenska liturgija; zložena brž ko ne v 4. stoletji; v 5. stol. dovršena. Ona je loč grškega obreda, toda ima naroden značaj; nekteri deli so celo po rimskem obredu posneti. Jezik ji je hajkanski ali armenski, kteri se loči od navadne govorice ljudske in živi le še kot cerkveni in učenjski jezik. (Dalje prih.)

FRIULSKO.

zemljepisno-zgodovinska oršica.

(Dalje in konec. — Glej list 10.)

O Friulcih, kot stanovavcih neke dežele, govori že Plini („torojulienese transpadani in Gallia citeriori“); ali na Friulsko v političkem smislu naletimo šele v drugi polovici 6. stoletja, ko se je tisti del Italije, ki so ga bili posedli Longobardi, na 36 vojvodin razdelil. Severovzhodna teh vojvodin se nahaja od tistih mal pod imenom „Friulsko“ ali „Austria prima“. Razprostirala se je ta vojvodina od Livence do Rižane (Formione) v Istri; meje proti severju so ji bile noriške in julijske Alpe; torej je bila naj večja in, ker je bila malo da se samosvoja in neodvisna (souverain), bila je nar važnejša med omenjenimi longobarškimi vojvodinami.

Razdrlo ko se je bilo kraljestvo longobarško, morala je pasti tudi vojvodina friulska. Karol veliki je združil Friulsko vsled vpora friulskega vojvode Rotgavda s kraljestvom frankovskim in je naredil iz njega „mejno grofijo“. Ker ste se bili dodali tej grofiji zemljišči treviško in veronsko in ker se imeli mejni grofi sedež v Veroni, za to se imenuje v tedanji zgodovini „marka treviška“ ali „veronska“. L. 788 so ji pridružili še velik kos Koroškega in tisto leto potle tudi Istro.

Bili so se pa med tem med Dravo in Savo do podnožja julijskih Alp uselili Slovani. Treba je bilo narediti zoper nje jez in tudi jažnovzhodno mejo frankovskega kraljestva hraniti Bulgarov in družih ljudstev, ki so semkaj silila. Za torej se je iz friulske vojvodine nastala marka v kratkem času okoli l. 827 v štiri velike grofije razdrobila, namreč: Friulsko, Istro, Kranjsko in Korosko. Kraljevi namestniki friulski so se klicali zdaj mejni grofi, zdaj grofi, zdaj vojvode.

Ko je bil (Karolovec) Karol Debeli l. 887 odstavljen, bilo je to v Italiji začetek splošne brezposlavitosti in političkega nereda (anarhije). Burgundijski in domači knezi, med poslednjimi tudi Berengar friulski, so se prepirali za kraljevo čast; na zadnje je postal Berengar ne le kralj italijški, temuč bil je celo za rimskega cesarja kronan, pa l. 924 umorjen. Ker pa ni bilo še homatij konec, je ta stan reči uglasil pot germanškemu gospostvu v Italiji. Oton Veliki je poročil l. 951 vdovo Adolajdo in pridobil z njo krono longobarško. Za njegove vlade ne nahajamo več kot le „grofe friulske“, kterim je cesar Forogulio za sedež odkazal; zmanjšala se je pa tudi tisti čas grofija za zemljišče veronsko, ktero se je povišalo na samostalno marko.

Od Otona Velikega naprej je bilo Friulsko državni fevd, in fevd je ostalo tako dolgo, dokler ni podaril cesar Konrad II. l. 1028 veči njega del oglejskemu patriarhu Poponu; kteri pa je je s družimi svetnimu svojimi posestvi združil. Čudno je, da Della-Bona to podaritev, ktera je za pozneje zgodovino friulsko določivno nasledke imela, ne omenja, niti v „Strenna“-i, niti v mnogih zgodovinskih delih, ktera so nam sijajne priče, kako temeljito da je poznal on vse vire domače zgodovine in domovino našo, kakor redko kteri drugi.

Notranje homatije, kterim je bilo deloma vzrok

to, da so patriarhi segali čez meje svojih pravic, so podpirale prizadevanje Benečanov, svojo oblast na suhem kolikor mogoče razširiti. Bodi si, da se ji je plemstvo in da so se ji mesta radovoljno podvrgla ali po vojskih pridobitvah, je republika beneška v l. 1432 vko patriarhove Friulsko pod se spravila.

Kar je bilo Friulskega po Konradovi podaritvi še ostalo, oskrbovali so je grofi, kteri so, kakor meni Della-Bona, že v drugi polovici 11. ali v začetku 12. stoletja dedni posestniki te pravice bili, toda se, kolikor se da po listinah soditi, še le okoli l. 1120 kot grofi goriški prikazujejo. Imeli so pa svoja posestva ne le ob Soči, temuč tudi v koroškem Lurnu in pusterški dolini (na Tirolskem); l. 1254 je prišlo vse Tiroljsko pod njih oblast. Obširno to posestvo pa se je razkosilo po razdelitvi med grofom Albertom II. in bratom njegovim Majnhardom IV. l. 1267. Albert je obdržal za se samo grofijo goriško z nekimi malimi grajšinami (gospostvi), in ko je bil njegov možki zarod l. 1500 pomrl, je prišla dežela vsled poprejšnih dednih pogoib pod cesarja Maksimiljana I. ter pridružena bila pod naslovom pokneženih grofij goriške in gradiške rodovinskim posestvom avstrijskim.

Il konec naj posnamemo iz teh črtic nekaj rosnic, ktere se prav za prav same ponujajo. Bilo je Friulsko samosvoje (souverainno) zemljišče o času, ko je bila oblast Karlovška opešala; kot mejno deželo (krajino) so je frankovski in nomški kralji, pridruževaje mu zdaj italjskih, zdaj slovansko-nomških posestev, včasih zmanjševali, včasih povečevali, kakor se je zdelo, da vsakočasna politika zahteva; Konradova podaritev v l. 1028 je bila vzrok pravi in popolni razdelitvi prvotne dežele, ker je bila namreč večja polovica poprej patriarhatu oglejskemu, potle pa benečanskim posestvom na suhem („terra ferma“) pridružena, manjša pa kos grofije goriške postala in z njo vred prišla pod Avstrijo; imé „Friulsko“ ne pomenja več po tisti podaritvi političkega, ampak le deželno zemljišče, jezichen obseg, za česar del razločujejo zgodovinarji beneško Friulsko in Friulsko goriških grofov ali pa od l. 1500 avstrijsko, kteri razloček se je ohranil do današnjega dne. F. Gatti.

GOSPODARSKA SKUŠNJA.

(Kako ptice odvrati od sadja). — Med vsemi strašili bojé se ptički najbolj natlačenih ropnih ptic in mačk. Mesto teh opravi, ti pa tudi podzemljica (krompir) ali repa, ako jo na okol s perjem obdaš. To čudne podobe priveži na vatel dolge vrvice ter jih obesi po vejah. Taka strašila so podobna nekoliko sovam, in zato se jih zelo bojé vrabci. Tudi česen jim ne diši, toraj priveži ga več strokov na nitih sem ter tje po vejah. Dobra plašila so tudi migljajoči pengeloi (Flitter) in šumečo zlato (Rauschgold), ktero je s svojim bliščanjem in praskljanjem ptičema kaj neprijetno; to se zreže na ozke trakove, priveže na dolge niti in tako plavajoče po zraku obesi po vejah. (Fortschritt)

SOL, ČASTNO IMÉ IN ŽIVILO.

(Sp. Fr. Zakrajšek. — Dalje; — gl. l. 11.)

Kuhinjska sol je nam kakor druga obela nekaj, kar nam jedi ukusne (šmahtno) dela; ona je več potrebna kakor vse dišave. Lahko poyžiješ juho (župo) brez peteršilja, korenja in popra, ali brez soli bi se ti vstavljala, ko bi še tako lačen bil. Pravijo, da loči tekočino (sok) v želodecu, in da pride v scanji in po snoji spet na dan. Če je to res, bi sol ne oddajala ničesa v meso, kri, kosti itd. kakor druge poyžite stvari.

Pa ne samo ljudem, tudi živini sol diši. Lovci na visocih gorah privabijo divjo kozo s tim, da ji kam soli potresejo; od naše domače koze je znano, kako

rada sol liže; za tabo gre, če ji soli pokažeš, ravno kakor leni prešle za cajno s sirkom. Tudi naša domača živina: voli, krave, ovce, konji sol v piči radi povzijejo, posebno z repo in s tako imenovano suho pičo. To vojo umni kmetovavci prav dobro, zato primenijo klaji, posebno, če ni kaj dosti prida in točca, nekaj solj, da jo živali rajši žrejo, in da škodljivost, ki bi se po slabi piči nameriti utegnila, tako s soljo odpravijo. Da je ne sme preveč biti, je jasno samo ob sebi. Učeni možje so prerajali, koliko soli nesu vsaka žival, postavimo: vol je potrebuje malo, več ko 30 funtov na leto, konj 10 f., ovca 4 f. itd. Ker bi pa navadna kuhinjska sol pri kmetijstvu predraga bila, predajajo bolj dober kup sol, ki ji pravijo: živinjska sol. Dobl se v prahu ali v kosih. Da bi pa sloparji (tauhl grdežev je veliko, ki gledajo namo na svoj dobiček, za zdravlje svojega bližnjega pa nič ne marajo) živinjske soli ne predajali za kuhinjsko sol, jo mešajo (denaturalizujejo) s kako drugo rečjo, ki ne škoduje živini, ki je pa gorjupa al tako nečedna, da bi človeški želodec tako soli ne mogel trpeti.

Umni kmetovavci (to so tudi učeni, premožni gospodje in visoke glave) in pametni kmetje se, rekel bi, pogovarjajo s svojo živino, jo čehljajo; lonega in nemarnega hlapca, ki ne zna z živino ravnati, nevoljni iz službe spodijo, da jim je ne pokazi. Ali ni lepo videti, ako imaš pred vozom ali v štali čvrstega vola. Ni šo zadosti, da svoji živini pokladaš, ali kako? to je drugo prašanje. Kakor smo videli, tudi domača živina soli želi. —

DOPISI.

Z Dunaja. — G. — Slehernega naroda dolžnost je, ceniti dela svojih neumrljivih mož, kateri narodni zaklad obogatujejo, posebno pa tako, katerih goreča želja je, da bi se narod zavedal in napredoval na literarnem in vsakem drugem polju, da ne bi taval na veke v tamoti, ampak približeval se svojemu namenu, — duševni in materialni kulturi. Komu ni znan prevzvišeni občespoštovanj gospod, šigar imé se med bregovi Drave in Save odmeva, in kateri, kakor svetla zvezda kaže narodu svojemu pot, po kateri naj hodi. Gotovo so Hrvatje komaj pričakovali zoro zaželjenega dneva, da bi hvaležnost svojo in radost pokazali; pa tudi na Dunaji bijejo hrvaška srca, ktera so visokemu gospodu v spomin vesel večer napravila. Hrvaška društvo „Velobit“ je vse Slovane povabilo, da bi se udeležili te veselice na čast škofu Strussmajarju. Radovoljno so vsa slovanska društva povabilo sprejela, in snidli se udje njihovi v narodni obleki 18. t. m. v prostorni sobanj. Med prepevanjem narodnih pesem so se tehtni govori slišali, kateri so vešidel delovanje vladike „Josipa“ povdarjali; razodevali pa tudi misel, da bi tudi mi za duševno in materialno blagostanje narodovo tako skrbeli, kakor neutrudljivi gospod, da bi tudi mi narod budili in izobraževali; izrekli so željo, da bi se obilno šol na narodni podlagi osnovalo, ker so primerno osnovane šole ljudski omiki in vsakoršnemu razvoju nar potrebnejša in trdnjša podpora.

Že poprej in tudi tisti večer spet smo Jugoslovanci sklenili, da bi se večkrat shajali, ter se o naši literaturi in družih rečeh pogovarjali. Ta sklep smo v prvo izpolnili 21. marca in združili se pri „rinskem caru.“ Nar poprej je en Srb, za njim pa so tudi drugi dokazavali, da nam je sloge treba, potem so govori razpravljali kar bodi o literaturi in narodnih potrebah. Večkrat si bomo takih veselie ali shodov napravljali, pri katerih si v logičnem mišljenji in v zgovornosti urimo, in gojimo slovansko družveno življenje ter pripravljamo se za od dne do dne važnejšo javnost. Po razgovorih se vrstijo narodne melodije z deklamacijami. —

Iz rihenberške doline. Teško ni že doblila, draga Domovina, kak dopis iz našega kraja; pa gloj, v prvem se že pritožujem o naših večletnih nadlogah, iz katerih nas nihče rešiti neče ali ne more, čeravno se nam, že več časa rešitev obeta.

Znana ti je gotovo že vsa razkopana cesta od Št. Petra čez Volčjo drago in od Dornberga do rihenberške meje, ktera je pa o slabem in deževnem vremenu tih gerša, ker deževnica na nji ostaja in jo tako namoči, da ni za čovelj prostora, kjer bi ne bilo za ped visoko blato, ki vožnjo in hojo jako težavno in sitno dela.

Goreče sta si že v poprejšnjem deželnem zboru prizadevala naša poslanca g. A. Cerne in J. Pablani c. k. okrajni načelnik v Gradišči, da bi se slayna gosposka tudi na naše kraje obrnila in v tej zadevi kaj pomagala — pa vse njuno prizadevanje ni nič zdalo; gosposka je menda prezrla *) ta njen predlog, in ostalo je vse pri starem.

Omenjeno cesto so probivalci naših krajev in goriškega okraja deloma sami naredili, deloma pa prostor brezplačno zanjo dali in jo potem tako dolgo popravljali in vzdržavali, dokler ni goriško mesto tiste krivične mitnice (štrange) v Št. Petru postavilo, ktere dohodki se v podporo mestnih stroškov obračajo, namreč: za vzdržavo tlaka, svečave, itd.

Dokler se ni cestnina od nje pobirala, bila je nepreneboma v dobrem stanju, ker so jo posetniki pridno z brebiram (hrupežem) posipali; zdaj pa nihče za njo ne skrbi, in tako jo vsak dan slabša. —

Da se nam cesta in strmi klanec pod dornberškim Tabrom popravi, obljubuje se že tudi več let in res je že več drazih komisij bilo zaradi tega, — pa kaj se je storilo? Vse goreče prizadevanje dornberškega g. župana je ostalo brez vspeha, in cesta, ki ni boljja od une po Volčji dragi, je v ravno v tistem revnem stanju, ko popred.

K tebi tedaj, draga „Domovina“, in k tvojemu vredniku, sedanjemu poslancu se obračamo, in priporočamo, da bi nas iz omenjene nadloge rešila ali da bi se nam cesta vsaj nekoliko zboljšala; — hvaležnosti naše bodite gotovi. —

Dostavek vredništva.

V zadevah dornberške ceste smo zvedeli kot nar novejše to, da je okrajna gosposka goriška mestno gosposko popprašala, kakó kaj misli zastran mitnice (štrange) v Št. Petru; ali jo misli odpraviti, ali vsaj preložiti. Izročilo se je to vprašanje na pretres finančnemu odseku. Dosedaj ni odsek te zadeve še razpravil; sliši se pa, da nekteri starešine v odseku niso zoper to, da bi se ne le šempeterska, temuč tudi vse druge mitnice okoli mesta (na necesarskih cestah) odpravile. Od druge strani pa, ako pomislimo, da dajajo te mitnice okoli 7000 gold. dohodkov, se nam nič kaj verjetno ne zdí, da se bode hotelo mesto teh dohodkov odpovedati. V kratkem pride v municipijski seji ta reč na dnevni red. Vredn.

Iz Ljubljane se nam telegrafuje, da so zmagali povsod narodnjaki (t. j. kandidati narodnega volilnega odbora) samo v (mestu) Ljubljani I) in Postojni ne. Padli so v Postojni baron Šlojanig, v Ljubljani dr. Toman in prof. Klun, ktera sta bila pa v kupč. zbornici izvoljena namesti gg. Horaka in Debeveca. — Ali sta izvoljena Lud. Ravnikar (za dolenska mesta in trge) in Fr. Souvan (za Kočevje in Ribnico), nismo do danas (28/3) v Gorici še zvedeli. Zgubili so narodnjaki k večemu 5 svojih; sedelo bode tedaj v novem zboru ljubljanskem 15 neslovenskim nasproti 21 slovenskih

*) Ni ga prozrla ne, kakor slišimo; ali rečjo zahomotana in — dnarja ni! — Vr.

poslancev, kajti veliko posovstvo bode gotovo volilo narodne zastopnike (10). — Zaninivo je, da so narodni kandidati nekteri enoglasno ali skoraj enoglasno, nekteri z veliko večino izvoljeni. — Presvetli cesar je vprašal, dežela kranjska jo odgovorila!

DOMAČE VESTI.

Iz Gorice. (Lahko umovno podučevanje v kemiji 2). V nedeljo 24. marca je začel gosp. profesor N. Tessari na tukajšnji viši realki, v italijanskem jeziku po domače razlagati kemijo za obrtnike (artista). Prvi krat so se razlagavale „natarne prikazni sploh“. Učil bo od sikh mal vsako nedeljo od 10. do 11. ure dopoldne. Kdor razume italijanski, se ne bo kesal, če bo hodil ta praktični poduk poslušat.

— Kakor slišimo, misli napraviti neka družba v mestnem vrtu lepo švajcarijo s toliko potrebnim in zaželenim kopalščem (banji). Nar dalje do meseca avgusta bi imelo biti vse dodelano.

— Oskrbovalnica malih otrok, to je, naprava, kjer nbozi stariši, kedar gredo na delo, lahko otroke pustijo, da so oni brez skrbi, in otroci dobro shranjeni, in da se do šestega leta starosti primerno vzrejajo, je zdaj zagotovljena. Municipi je občeal stanovanje in kakih 1000 gold., za vse druge potrebe mislijo obrniti se na dobrotnike in dobrotnice. Stanovanje bo v podružni dekliški mestni šoli (semeniški ulici). Ima sicer našo mesto tudi že zdaj dokaj tacih naprav, pa niso kakor tiče uravnane, in sploh pezdrave. — Slava mestni gosposki in njim, ki so prvi to idejo sprožili!

— Čitalnica si je našla prav pristojno novo stanovanje v g. Scalettari-evi (nekdej Polenčičevi) hiši v semeniških ulicah (1. nadstropji) v srcu mesta. Junija meseca bo prazno.

POLITIŠKI OGLED.

V Gorici 28. marca.

Novo volitvo za razpuščenih deželni zbor na Českem in Moravskem 3) bodo danes opravljene. V kmetovskih občinah je sploh vse kakor poprej; zmagali so namreč povsod narodnjaki. Ktera stranka pa da bode imela v novem zboru večino, imajo razsoditi volitve velikega posovstva (ktero voli na Českem 54 poslancev). Jutre bomo že vedeli, na katero stran se je jezicek na vagi nagnil, na slovansko-federalno ali na nemško-ustavoljubno. 6. aprila se trije novi zbori snidejo; za na 28. aprila (pravijo) da se skliče državni zbor. — V Peštu obravnuje zdaj ogerski zbor sklepe, ki jih je komisija 67 terih naredila 4), kateri določujejo tiste zadeve, ki imajo biti deželam ta in unkraj Litave skupne. Gotovo je, da zbor potrdi, kar je izmed njega izvoljena komisija naredila. Sklepi ogerskega zbora se pa imajo še predložiti državnemu zboru dunajskemu, da se po njih ustava neogerskih dežel tako prenaredi, da se bode z ogersko njemala. To je volja sedanjega ministerstva. — Delajo se tudi že na Ogerskem priprave za kronanje; naš cesar se bode dal namreč to poletje kronati za „ogerskega kralja“ s krono sv. Štefana (prvega kralja ogerskega). Takrat bojo velike slovesnosti v Buda-Peštu.

1) Izvoljena sta Wurzbach in Kaltenegger. Vr.

2) Kemija je znanstvo, ktero uči, iz česa da so zložene vse telesne stvari, kakšne da so lastnosti prvin (t. j. obstojnih delov, kateri se ne dajo več v druge obstojne dele raskrojiti), kako in po katerih postavah da se prvine med sabo vežejo in sprjemajo, da se nove reči narejajo; popisuje na dalje lastnosti teh novo zloženih reči in kako da se nastale, ali kako da jih je moč zopet raskrojiti itd. itd. — To znanstvo pa, obrnjeno na umetnosti, obrtnosti ali na kmetijstvo, je silno važno in vsaki dan daneskoraj koristno in potrebno. — Kedar nam bo kaj prostota ostajalo, bomo tudi v „Domovini“ marsikaj iz kemije prinjali. — Vredn.

3) Za Kranjsko glej dopis iz Ljubljane. Vr.

4) Glej list 3. „Domovine“. Vr.

V Florenciji se je zbral 22. t. m. navoizvoljeni italijanski parlament; ni še gotovo, da najde sedanje ministerstvo v njem dovolj podpore. Nova Italija potrebuje miru, da se uravna in utrdi, imajo pa še vse proveč rogoviležev v zboru in zunaj zbora, ki ji ga kalijo. — (O drugih političkih zadevah drugi pot.)

„Jutrova zadeva“

ali: sedanji stan političkih razmer na evropskem

Turškem.

(Dalje: — glej list 11.)

Zapustimo za zdaj Grško in propeljimo se po jonijskem in jadranskem morji v severo-zahodne kraje evropske Turčije, toy zakrmlivši ladjo v Boko kotorsko (Bocche di Cattaro) stopimo na suho na nar južnejšem koncu naše (poleg jadranskega morja raztegnjene) Dalmacije. — Ta imamo nad sabo v marsikterem oziru mikavno malo gorsko državo — Črnogoro (Monte negro); 70 [] milj sveta, s 125.000 prebivavci, kateri so staroverci, po rodu Srbi; (njih sprelepi jezik Slovence dobro razume). Polja ima Črnogorec po malem; živi se večidel od živinoreje; obrtnosti ni tud skor nič; prodajat in kupovat hodijo ondotni garjani v naš Kotor (glavno mesto je Cetinje; vasi vsah skup šteje deželica čez 110. Okraji se imenujejo nahije. Ljudje so hrabri, junaški, ker so vedno v orožji zoper Turka, sicer pa nekako priprosti, ker niso z omikanimi narodi v nikaki doliki; gostoljubnost in poštenost sta njih poglavitni lepi čednosti. Te gorske dežele si niso mogli Turki nikdar prav podvreči in čez 100 let je že, kar so Črnogorci turški jarem popolnoma otresli, in se v rusko varstvo zročili; (na rusko stran jih vleče vera in jezik). Turk pa noče tega slišati, da bi Črnogora njega zaničevala in se za samosvojno imela. Od tod vsak hip krvavi boji s Turki na mejah in zavoljo mej. Zahtevanja Črnogorčev merijo pa sosebno še na dve reči; prvič, da bi si toliko polja v ravnini pribojevali, da bi mogli lahko od svojih pridelkov živeti, in drugič, da bi si odprli pot do morja in si svojo lastno barkostajo (pört) napravili, kajti zdaj njih dežela nikjer do morja ne sega. — Vladar te deželice je bil od nekdej do naših dni škof črnogorski, kteremu dejo oni vladika; pomagalo mu je vladati neko starešinstvo. Zdaj pa imajo svetnega kneza. Prvi svetni knez se je klical Danilo, sedanji pa Nikica. Ruski car je v vsakem oziru njegov boter. — (Dalje prih.)

Došla sta nam 2. in 3. števec novega varaždinskega tednika „Pučki Prijatelj“ (vrednik g. Jern. Francelj). Mens sana in corpore sano; čeden je po podobi jedernat po zapopadku. Ena nar težjih umetnosti je, pisati ali govoriti za ljudstvo. „P. P.“ jo je zadel. Čestitamo! (1. lista nismo dobili; prosimo, pošljite ga nam blagovoljno!)

Borsni kurs na Dunaji 28. marca t. l. — Metalliques 58:80; narodno posojilo 70:40; London 128:40; srebro (zlatko) 126:25; cekini 6:6. —

Loterijske številke zadnjic vzdignjene: Na Dunaji 23. t. m. 9, 77, 2, 87, 69; — v Gradcu 23/3 20, 62, 67, 49, 59. Prihodnje vzdignavaje: v Trstu 30. marca; na Dunaji in v Gradcu 6. aprila t. l. —

Listnica vredništva. Gosp. Andr. V. v Ljubl.: Vašega spisa ne moremo sprejeti; če ga želite nazaj imeti, naznanite nam natanko adresu. — Nekemu gospodu blizo Tomina „Dom.“ včasih ne dohaja. Ker se od tod redno pošilja, prosimo pošto tominsko, naj bi poskrbela; da bodo vsi ondotni naročniki listi redno dobivali.